

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АГРОБІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра лісового господарства

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	20 «Аграрні науки та продовольство»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	205 «Лісове господарство»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Другий (магістерський)
ФАКУЛЬТЕТ	Агробіотехнологічний

Лісова сертифікація. Робоча програма освітнього компонента для здобувачів вищої освіти агробіотехнологічного факультету за спеціальністю 205 «Лісове господарство», другий (магістерський) рівень вищої освіти. Укладач С.М. Левандовська. Біла Церква: БНАУ, 2024. 15 с.

Розробники: С.М. Левандовська, канд. біол. наук, доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри лісового господарства (Протокол №14 від 03.07.2024 р.)

Завідувач кафедри лісового господарства
д-р. пед. наук, професор



V.M. Хрик

Гарант ОП «Лісове господарство»
канд. біол. наук, доцент



С.М. Левандовська

Схвалено групою зі змісту та якості освіти агробіотехнологічного факультету (Протокол № 8 від 09.07.2024 р.)

Голова групи зі змісту та якості освіти
агробіотехнологічного факультету канд. с.-г. наук,
доцент



V.S. Хахула

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ»	7
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6.1. Лекції	8
6.2. Практичні заняття	9
6.3. Самостійна робота	10
6.4. Індивідуальні завдання	10
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	11
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	11
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	13
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	14

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2024–2025 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Лісова сертифікація» для денної форми навчання виділено всього 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 28 годин (лекції –14, практичні заняття –14), самостійна робота студентів – 62 години.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Основна	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 205 «Лісове господарство»	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферативного характеру		1-й	1-й
Загальна кількість академічних годин – 90		<i>Семестр</i>	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1/1 самостійної роботи студента – 4	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	<i>Лекції</i>	
		14 год.	4 год.
		<i>Практичні</i>	
		14 год.	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		62 год.	82 год.
		Підсумковий контроль: залік	

Метою вивчення дисципліни «Лісова сертифікація» є засвоєння, узагальнення і систематизація основних понять щодо сертифікації лісів, отримання навичок з підготовки лісогосподарських підприємств до сертифікації та оформлення відповідних документів, вміння визначати критерії та індикатори лісової сертифікації.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язковий освітній компонент «Лісова сертифікація» базується на знаннях, отриманих здобувачами під час освоєння навчальних дисциплін освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ІК. Здатність розв'язувати практичні проблеми і складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері лісового господарства.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК 2. Здатність забезпечувати сталий розвиток лісового господарства.

СК 6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед населення для формування в них екологічного мислення, свідомості та відповідальності за стан довкілля.

Символ результатів навчання за спеціальністю «Лісове господарство» відповідно до освітньо-професійної програми	Програмні результати навчання з дисципліни
ПРН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.	ПРН 1.1. Опанування теоретичних засад функціонування системи сертифікації лісів.
ПРН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень	ПРН 3.1. Вміння підбирати потрібні схеми сертифікації лісів для вирішення окремих завдань лісового господарства;
ПРН 4. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.	ПРН 4.1. Вміти аналізувати довідкові, картографічні матеріали з поширення рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин; ПРН 4.2. Знати і застосовувати природоохоронне законодавство.

<p>ПРН 5. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності.</p>	<p>ПРН 5.1. Отримання навиків з підготовки підприємств до сертифікації лісів за різними схемами; ПРН 5.2. Вміння визначати критерії та індикатори сертифікації лісів.</p>
<p>ПРН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов.</p>	<p>ПРН 9.1. Розуміння критеріїв підбору схем сертифікації лісів для вирішення окремих завдань лісового господарства; ПРН 9.2. Вміння виявляти проблемні питання щодо проведення сертифікації лісів.</p>

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ»

Змістовий модуль 1. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів

Тема 1.1. Принципи академічної доброчесності. Основні поняття та завдання сертифікації лісів. Міжнародні схеми сертифікації лісів.

Тема 1.2. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів. Критерії вибору виду сертифікації лісів.

Тема 1.3. Закони та нормативні документи України зі сертифікації лісів.

Змістовий модуль 2. Порядок проведення сертифікації лісів

Тема 2.1. Етапи сертифікації лісів.

Тема 2.2. Вимоги сертифікації лісів щодо проведення заходів з ведення лісового господарства та охорони природи.

Тема 2.3. Умови проходження сертифікації лісів.

Тема 2.4. Сертифікація ланцюга постачання лісопродукції та знаки лісової сертифікації.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	у тому числі					всього	у тому числі				
		л	п	лб	інд	СРС		л	п	лб	інд	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів</i>												
Тема 1.1	6	2	-	-	-	4	10	2	-	-	4	4
Тема 1.2	20	2	6	-	4	8	24	-	2	-	4	18
Тема 1.3.	14	2	2	-	2	8	10	-	-	-	4	6
Разом за модуль 1	40	6	8	-	6	20	44	2	2	-	12	28
<i>Змістовий модуль 2. Порядок проведення сертифікації лісів</i>												
Тема 2.1	8	2	-	-	2	4	9	-	-	-	5	4
Тема 2.2	14	2	2	-	4	6	13	2	-	-	5	6
Тема 2.3	14	2	2	-	4	6	13	-	2	-	5	6
Тема 2.4	14	2	2	-	4	6	11	-	-	-	5	6
Разом за модуль 2	50	8	6	-	14	22	46	2	2	-	20	22
Всього годин	90	14	14	-	20	42	90	4	4		32	50

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, лб–лабораторно-практичні заняття; інд – індивідуальні завдання, СРС – самостійна робота студентів.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів</i>	
1.1. Принципи академічної доброчесності. Основні поняття та завдання сертифікації лісів. Міжнародні схеми сертифікації лісів Принципи академічної доброчесності. Загальні поняття і завдання сертифікації лісів. Види сертифікації лісів: сертифікація управління лісами, сертифікація постачання деревини, сертифікація деревини, сертифікація малих та громадських підприємств. Міжнародні схеми сертифікації лісів: Лісова наглядова рада (FSC); Міжнародна організація із стандартизації (ISO); Пан європейська лісова сертифікація (PEFC). Національна Система Лісової Добровільної Сертифікації.	2
1.2. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів. Критерії вибору виду сертифікації лісів Принципи 1-10, відповідні критерії та індикатори сертифікації лісів за схемою FSC. Оцінка впливу лісового господарства на довкілля за сертифікації лісів.	2
1.3. Закони та нормативні документи України зі сертифікації лісів Основні критерії для підбору схем сертифікації лісів.	2
Разом за змістовий модуль 1	6
<i>Змістовий модуль 2. Порядок проведення сертифікації лісів</i>	
2.1. Етапи сертифікації лісів Вибір схем лісової сертифікації та верифікації. Етапи сертифікації лісів: запит на конкретний вид сертифікації, попередній аудит, коригувальні заходи на підприємстві, основний аудит, коригувальні заходи на підприємстві, рішення про видачу сертифікату, щорічний контрольний аудит, рішення про призупинення або поновлення сертифікату.	2
2.2. Вимоги сертифікації лісів щодо проведення заходів з ведення лісового господарства та охорони природи Рекомендації FSC щодо лісівничих заходів: обмежувати проведення суцільно-лісосічних способів рубок, зменшувати площі суцільних лісосік, відновлювати ліси природним шляхом, зберігати цінні дерева та кущі, обмежувати спалювання решток від рубок, залишати непорушеними цінні для збереженні	2

біорізноманіття елементи деревостану, вразливі до ерозії лісові ділянки, підріст цінних порід. Основні напрями діяльності в сфері охорони природи: охорона рідкісних і таких, що зникають, видів фауни та флори; збереження репрезентативних зразків лісових екосистем; збереження особливо цінних лісів. Основні та групи заходів щодо охорони природи: ідентифікація об'єктів охорони, підбір заходів зі збереження ідентифікованих об'єктів, моніторинг стану об'єктів охорони природи. Види особливо цінних для збереження лісів: природно-заповідні території, осередки (постійні і тимчасові) зникаючих видів (оселища), великі лісові ландшафти, ліси рідкісних порід в регіоні.	
2.3. Умови проходження сертифікації лісів Основні умови проходження підприємством лісового господарства сертифікації лісів.	2
2.4. Сертифікація ланцюга постачання лісопродукції та знаки лісової сертифікації Основні види сертифікації ланцюга постачання лісопродукції та знаків лісової сертифікації.	2
Разом за змістовий модуль 2	8
Усього	14

6.2 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів		
1	Визначення принципів, критеріїв та індикаторів під час сертифікації лісів.	2
2	Практична реалізація принципів та критеріїв FSC на підприємстві	4
3	Визначення особливо цінних для збереження лісів	2
Разом за змістовий модуль 1		8
Змістовий модуль 2. Порядок проведення сертифікації лісів		
3	Особливості сертифікації лісів за схемою FSC. Основні функції працівників під час сертифікації лісів за схемою FSC.	1
4	Основні умови проходження підприємством лісового господарства сертифікації лісів.	1
5	Правила робіт з аудиту під час сертифікації лісів. Основні функції працівників підприємств під час організації робіт з аудиту за сертифікації лісів.	2

6	Документи сертифікації лісів. Основні функції працівників при підготовці документів з сертифікації лісів.	2
Разом за змістовий модуль 2		6
Всього		14

6.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Принципи, критерії та індикатори сертифікації лісів		
1	Сертифікація деревини, сертифікація малих та громадських підприємств.	4
2	Рекомендації FSC щодо охорони праці і техніки безпеки.	6
3	Рекомендації FSC щодо лісівничих заходів.	6
4	Оцінка впливу лісового господарства на довкілля при сертифікації лісів за схемою FSC.	6
5	Основні соціальні пріоритети сертифікації лісів: працевлаштування місцевого населення; збереження культових і культурних місць та споруд в лісах; пільги для місцевого населення і місцевих підприємств.	4
Разом за змістовий модуль 1		26
Змістовий модуль 2. Порядок проведення сертифікації лісів		
6	Порядок проведення сертифікації лісів за схемою PEFC.	6
7	Вимоги сертифікації лісів за схемою PEFC щодо охорони природи та впливу лісового господарства на довкілля.	6
8	Вимоги PEFC щодо проведення заходів з ведення лісового господарства.	8
9	Основні критерії для підбору схем сертифікації лісів.	5
10	Заходи з підготовки підприємства до сертифікації лісів.	5
11	Зобов'язання підприємства щодо дотримання вимог лісової сертифікації.	6
Разом за змістовий модуль 2		36
Всього годин		62

6.4. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання (ІНДЗ) виконується здобувачем у вигляді презентації та пояснювальної записки. Презентація має містити не менше 15-20 слайдів. До презентації додається пояснювальна записка обсягом 5-7 сторінок формату А4, в якій є вступ (0,5-1 стор.), основна та заключна частини, також додається перелік електронних ресурсів, з використанням яких було зроблено презентацію. Розкриття питання, кількість слайдів, якість тексту та ілюстрацій, новизна, логічність викладення матеріалу оцінюється максимально в 5 балів. Максимальна кількість балів, яку отримує студент за оформлення пояснювальної записки становить 5 балів, при цьому

враховуються кількість сторінок, наявність структурних частин (вступ, основна, узагальнення), наявність переліку електронних ресурсів, логічність викладення матеріалу. Захист відбувається в усній формі.

Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань

1. Стан та динаміка розвитку лісової сертифікації в світі.
2. Алгоритм дій підприємства щодо практичної реалізації FSC/ PEFC принципів та критеріїв.
3. Права працівників та умови працевлаштування відповідно FSC/ PEFC принципів.
4. Планування господарської діяльності підприємства в рамках принципу «Стосунки з громадами»
5. Алгоритм дій підприємства щодо практичної реалізації принципу «Цінності довкілля та впливи».
6. Розробити методіку моніторингу соціальних та екологічних впливів господарської діяльності підприємства
7. Розробити менеджмент-план господарювання в лісах територій Смарагдової мережі.
8. Дослідити наявність ОЦЗЛ (особливо цінних для збереження лісів) на певній одиниці господарювання та їх статус.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводять у вигляді семінарів-практикумів з виконанням практичних та науково-дослідних завдань – індивідуальних або в групах. Для покращення засвоєння матеріалу практикується: експрес-опитування, тестування, заслуховування доповідей та їх обговорення, аналітичні огляди.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з освітнього компонента «Лісова сертифікація» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюють на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді, самостійні, практичні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводять у формі виконання модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль навчальної діяльності здобувачів здійснюють у формі заліку.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність здобувача в дискусії.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконання практичних завдань.

Основними видами самостійної роботи є підготовка фахових доповідей, презентацій, рефератів, есе, участь у командних проєктах.

Виконання однієї модульної контрольної роботи оцінюється у 20 балів за такими критеріями:

– «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 18–20 балів;

– «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 15–17 балів; – «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 12–14 балів;

– «незадовільно», відповідь не відповідає умовам на «задовільно» – 0 балів.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній / інформальній освіті здійснюється відповідно до чинного Положення https://education.btsau.edu.ua/sites/default/files/DOC/polog_poroad_perezaruh_osvit_component.pdf

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Загальне оцінювання відбувається за схемою узгодженої рейтингової системи оцінювання.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань. Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий контроль у вигляді залікової контрольної роботи.

Залікова контрольна робота оцінюється в 100 балів. Контрольне завдання цієї роботи складається з п'яти запитань, кожне з яких оцінюється у 20 балів за такими критеріями:

– «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 18–20 балів;

– «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 15–17 балів; – «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 12–14 балів;

– «незадовільно», відповідь не відповідає умовам на «задовільно» – 0 балів.

Якщо оцінка за контрольну роботу менша, ніж за рейтингом, попередній рейтинг студента скасовується і він отримує оцінку з урахуванням результатів залікової контрольної роботи.

Здобувачі, які не виконали програму, і мають менше ніж 30 балів, до заліку не допускаються.

До відомості семестрового контролю викладач заносить рейтингові бали, отримані здобувачем у семестрі (за результатами виконання залікової контрольної роботи) та оцінку відповідно до цих балів за університетською шкалою:

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Технічні засоби:

1. Телевізор Kivi – 1 шт.;
2. Комп'ютери – 10 шт.

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint;
2. Науково-популярні фільми;
3. Карта фізико-географічного районування України – 1 шт.
4. Карта природно-заповідного фонду України – 1 шт.
5. Карта Смарагдової мережі Європи – 1 шт.
6. Нормативна документація.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бондарук Г.В., Букша І.Ф. Сертифікація лісогосподарського підприємства: практичний посібник. Харків: УкрНДІЛГА, 2018. 172 с.
2. Лакида П.І., Кравець П.В., Колосок О.М. та ін. Рекомендації з удосконалення ведення лісового господарства відповідно до вимог лісової сертифікації. К.: НАУ, 48 с.
3. Методичні рекомендації з виділення, моніторингу та охорони особливо цінних для збереження лісів. Київ, 2015. 45 с.
4. Оборська А.Е. Комунальні лісогосподарські підприємства і місцеві громади. Інформаційний довідник; за ред. А.Е. Оборської, А.С. Жили: довідник. Київ: «ЦП Компринт», 2017. 110 с.
5. Павліщук О. П. Лісова сертифікація за вимогами FSC національного стандарту для України: можливості для зацікавлених сторін : посібник. Київ, 2021. 48 с.
6. Снякевич І.М. Екологічна сертифікація лісів: теорія і практика. URL: <https://www.derevo.info/ru/content/detail/87>.
7. СОУ 02.0–33692178–001:2008. Сертифікація системи ведення лісового господарства.
8. FSC-STD-01-001. FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship. URL: http://www.fsc.org/fileadmin/web-data/public/document_center.
9. PEFC ST 1001:2017. Standard-setting – Requirements. URL: <https://storage.googleapis.com/pefc-platform/pefc.org/media/2019-02/55eb863d-9346-4b63-a401-57e0ed9aac45/9966dc12-be71-57e8-9f35-aa5b49de680a>.

Додаткова література

1. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.1992 р. (із змінами). URL: <https://законодавство.com/ukrajiny-zakonu/zakon-ukrajini-pro-prirodno-zapovidniy-fond.html>
2. Ковалишин В. Р. Особливості національної лісової політики щодо екологічної сертифікації лісів України. *Науковий вісник НЛТУУ*. 2004. Вип. 14.2. С. 123–128.
3. Кравець П. В., Лакида П. І. Критерії та індикатори сталого управління лісами. *Наук. вісник УкрДЛТУ*: Зб. наук.-техн. праць. Львів, 2002. Вип. 12.7. С. 146–158.
4. Кравець П. В., Лакида П. І., Кременецька Є. О. та ін. Інституційна розбудова лісової сертифікації в Україні. К.: ННЦ ІАЕ, 2009. С. 102–199.
5. Лебедевич С.І., Шутка С.Є. Сертифікація лісів як метод підвищення надійності системи екологічного менеджменту лісовиробничого комплексу України. *Наук. Вісник УкрДЛТУ*: Зб. наук.-техн. праць. Львів, 2006. Вип. 16.5. С. 33–38.

6. Національна мережа інформації з біорізноманіття. URL: <http://ukrbin.com/index.php?lang=0&lang=2>.
7. Пелинью Л.М. Інтегрування принципів і критеріїв FSC у процедуру екологічного аудиту підприємств лісового господарства. *Наук. вісник УкрДЛТУ*: Зб. наук.-техн. праць. Львів, 2012. Вип. 22.15. С. 140–147.
8. Brown, E. and M.J.M. Senior. Common Guidance for the Management and Monitoring of High Conservation Values. HCV Resource Network. 2014. 66 с. URL: <https://hcvnetwork.org/wp-content/>
9. Global Forest Resources Assessment 2020. Main report. FAO. 2020. URL: <https://doi.org/10.4060/ca9825en>.
10. Hălălisan, A.-F., Popa, B., Heras-Saizarbitoria, I., Boiral, O., Arana-Landin, G., Nicorescu, A.-I., & Abrudan, I.V. Procedural factors influencing forest certification audits: An empirical study in Romania. *Forests*. 2021. Vol. 12(2). Article number 172. DOI: 10.3390/f12020172.
11. International Generic Indicators. FSC-STD-60-004 V 2-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/262>
12. Jaung, W., Putzel, L., Bull, G.Q., Guariguata, M.R., & Sumaila, U.R. Estimating demand for certification of forest ecosystem services: A choice experiment with Forest Stewardship Council certificate holders. *Ecosystem Services*. 2016. Vol. 22 (part A). P. 193-201. DOI: 10.1016/j.ecoser.2016.10.016.
13. Lehtonen, E., Gustafsson, L., Lohmus, A., Stedink, H.V. What does FSC forest certification contribute to biodiversity conservation in relation to national legislation? *Journal of Environmental Management*. 2021. Vol. 299. Article number 113606. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113606.
14. State of Europe's Forests 2020. 394 p. URL: https://foresteurope.org/wpcontent/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.
15. Sustainable development goals. URL: <https://www.un.org/sustainable-development/sustainable-development-goals>. 38. Sustainable Forest Management – Requirements. PEFC ST 1003:2018. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2019-01/b296ddcb-5f6b-42d8-bc98-5db98f62203e/6c7c212ac37c-59ee-a2ca-b8c91c8beb93.pdf>.

Інформаційні ресурси

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki> – Оселища Резолюції 4 Бернської конвенції, для яких Україна створює мережу Емеральд (Смарагдову мережу)
2. <http://nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського
3. <https://ua.fsc.org/ua-uk> – сайт FSC в Україні
4. <https://www.pefc.org> – сайт PEFC
5. <https://redbook-ua.org/> – Червона книга України
6. <https://woodcertification.com.ua/> – сайт асоціації «Національна система лісової добровільної сертифікації»
7. <http://emerald.net.ua/> – Смарагдова мережа України
8. <https://wwf.panda.org> – сайт Всесвітнього фонду природи (WWF)